

Müll-und Abfallbeseitigung, praca zbiorowa pod redakcją H. Strauba, G. Hösela i W. Schenkela.

Wydawnictwo: Erich Schmidt Verlag, Berlin-Bielefeld-Monachium, 1964—1980, format A5 w 4 tomach, stron 4694.

Przed 10 laty napisałem po raz pierwszy recenzję¹⁾ o tym dziele zbiorowym mającym charakter źródłowej encyklopedii technicznej, a traktującym o całokształcie usuwania, przeróbki, wykorzystania i unieszkodliwiania odpadów ciekłych i stałych.

Początki wydawania dzieła sięgają roku 1964, gdy ukazało się sześć pierwszych sekcji (dostaw), uzupełnianych następnie regularnie tak, iż obecnie (w lutym 1980 r.) dostarczono Czytelnikowi już 55 uzupełnienie. Jako formę wydawniczą przyjęto bowiem luźne stronicę, wpinane w trwałą oprawę typu segregatorowego. Umożliwiono zatem nie tylko łatwe uzupełnianie dzieła i to w każdym dowolnym rozdziale, ale również sukcesywną wymianę przestarzałych tekstów, które zastępuje się nowymi.

Spis rzeczy tego obszernego dzieła obejmuje obecnie następujące rozdziały i zagadnienia:

Tom 1:

- I Indeks, spis treści, wprowadzenie
- II Zagadnienia ogólne
- III Gospodarka odpadami a polityka środowiskowa
- IV Zagadnienia prawne i przepisy administracyjne
- V Zagadnienia planowania i kształtowania przestrzeni

Tom 2:

- VI Rodzaje odpadów
- VII Pojęcia i nazewnictwo
- VIII Ilość i skład odpadów ciekłych
- IX Ilość i skład odpadów stałych (komunalnych)
- X Gromadzenie i transport odpadów ciekłych i osadów
- XI Gromadzenie i wywóz odpadków komunalnych
- XII Odkazanie i dezaktywacja odpadów ciekłych i stałych
- XIII Przeróbka i usuwanie osadów ściekowych
- XIV Usuwanie odpadów olejowych i zaoliwionych

Tom 3:

- XV Usuwanie odpadów stałych przez składowanie
- XVI Biologia i higiena kompostowania
- XVII Usuwanie odpadów stałych przez kompostowanie
- XVIII Zużytkowanie odpadów i kompostów w rolnictwie
- XIX Usuwanie substancji odpadowych przez spalanie

Tom 4:

- XX Gromadzenie, przeróbka, wykorzystanie i składowanie odpadów pochodzenia przemysłowego
- XXI Unieszkodliwianie substancji odpadowych przez pirolizę
- XXII Usuwanie i przeróbka odpadów specjalnych
- XXIII Wykaz instytucji uczelnianych i naukowo-badawczych.

Dokładna i wyczerpująca recenzja tak obszernego dzieła powinna być podobna do recenzji wielotomowej encyklopedii; gdyby miała być bardzo wnikliwą, musiałaby być również bardzo obszerną i przekraczałaby wówczas zwyczajową objętość recenzji prasowej.

W recenzji skróconej można rzeczywiście co najwyżej wykazać tylko główne zalety dzieła i rażące niedociągnięcia (o ile w dziele wydawanym od 16 lat można by się takowych dopatrzeć).

Recenzowane dzieło to wynik pracy i współpracy 125 autorów — znanych fachowców i pracowników nauki o bardzo nieraz głośnych nazwiskach. Podają oni Czytelnikowi rzetelne i techniczne, dobrze

1) Gaz, Woda i Technika Sanitarna, XLIV (1970), nr 9, III okładka.

podbudowane informacje. Sam indeks haseł zajmuje aż 60 stron. Dla polskiego czytelnika najmniej ciekawa może być treść tomu pierwszego, w którym dominują bardzo zróżnicowane przepisy prawno-administracyjne, obowiązujące w poszczególnych krajach federalnych (Landach) obszaru RFN. W części tej umieszczono również i takie przepisy, które obowiązują na obszarze całego państwa federalnego a także i takie, które ustalono na forum Wspólnoty Europejskiej, a więc bądź to zalecane bądź obowiązujące na obszarze państw członkowskich EWG.

W poprzednich recenzjach, które ukazywały się w kilkuletnich odstępach w organie PZiTS, w miesięczniku „Gaz, Woda i Technika Sanitarna”^{2,3)}, omówiono łącznie 44 sekcje sukcesywnie dołączane do zbioru. Tam też odsyłam P.T. Czytelnika zainteresowanego bardziej szczegółowymi omówieniami niektórych sekcji.

W niniejszej recenzji, ukazującej się po raz pierwszy w innym czasopiśmie technicznym, chciałem — prócz podania ogólnych informacji o dziele — omówić nieco bliżej najnowsze uzupełnienia, tj. od nr 45 do 55, a obejmujące dostawy od sierpnia 1977 do lutego 1980 roku.

Recenzowane dzieło można uznać za prawie skompletowane, gdyż zawiera wszystkie podstawowe informacje techniczne z omawianej dziedziny. Od około pięciu lat trwa szeroko zakrojona, systematyczna modernizacja dzieła. Wymienia się więc teksty i wiadomości przestarzałe, a w to samo miejsce wchodzi nowe opracowanie tego samego zagadnienia, ale ujęte na ogół według nowych zasad syntetyzujących — niejednokrotnie pióra innego już autora lub zespołu autorskiego. Stopniowe przepracowywanie poszczególnych rozdziałów sprawia, że dzieło to jest stale nowoczesne.

Ostatnio dostarczone sekcje zmieniły najbardziej treść tomu czwartego, gdyż najczęściej omawia się obecnie zagadnienia związane z unieszkodliwianiem odpadów pochodzenia przemysłowego, w tym również odpady specjalne, tj. szczególnie niebezpieczne. Taka tendencja wydaje się recenzentowi uzasadniona, gdyż w wielu krajach usuwanie i unieszkodliwianie odpadków komunalnych jest już opanowane w zadowalającym stopniu, a odpady przemysłowe dominują nad nimi zarówno ilościowo jak też zróżnicowanym składem.

W sekcjach 45—55 omawia się:

a) w dziedzinie odpadów komunalnych:

rekultywację dzikich wysypisk oraz wytyczne do budowy i eksploatacji wysypisk uporządkowanych, kompostowanie i wykorzystanie osadów ściekowych w rolnictwie, kryteria jakościowe kompostów, spalanie odpadków w piecach bezrusztowych i obrotowych;

b) w dziedzinie odpadów przemysłowych i specjalnych:

transport odpadów ciekłych, zasady usuwania odpadów ciekłych do morza, organizacja i technika unieszkodliwiania padliny (zakłady utylizacyjne); nazewnictwo, analityka, usuwanie i składowanie odpadów specjalnych, usuwanie i unieszkodliwianie odpadów z zakładów farmaceutycznych, odpadów radioaktywnych, z wytwórni papieru i papierniczych, odpadów skórzanych, z tworzyw sztucznych, drewna, kory drzewnej i in. Omawia się też rafinację i spalanie spracowanych olejów, unieszkodliwianie emulsji olejowych, wykorzystanie tłuszczów odpadowych pochodzenia roślinnego i zwierzęcego, wtłaczanie odpadów do podziemnych wyrobisk, możliwości wykorzystania i granice przeróbki odpadów zaolejonych oraz wiele jeszcze innych zagadnień. Szeroko opisane jest usuwanie i unieszkodliwianie zużytego ogumienia pojazdów, wraków samochodowych, a także stapianie i spiekanie niektórych odpadów przemysłowych.

2) Gaz, Woda i Technika Sanitarna, XLVII (1973), nr 8, s. 287.

3) Gaz, Woda i Technika Sanitarna, LII (1978), nr 4, s. 127.

Grono Czytelników, do których adresowana jest ta encyklopedia jest niezwykle duże; są to przede wszystkim pracownicy biur projektów, instytutów naukowo-badawczych, uczelni i szkół technicznych, przedsiębiorstw gospodarki komunalnej, terenowej (w tym zakładów oczyszczania miast), nadzoru sanitarnego oraz ośrodków badań i kontroli środowiska.

Książka ma bardzo dobrą prasę w czasopismach technicznych całej Europy. Informacje są rzeczywiście rzetelne, wyczerpujące i nowe. Są też ważne praktycznie dla wszystkich krajów europejskich. Jest więc nieocenionym źródłem wiedzy i informacji technicznych w gospodarce odpadami.

Recenzent pisał w roku 1970: „... że pragnie polecić omawianą książkę pracownikom wymienionych instytucji i przedsiębiorstw, co pozwoli wreszcie zapoczątkować likwidację zacofania i dysproporcji, jakie występują pomiędzy krajami wysoko rozwiniętymi a Polską w tym dziale inżynierii sanitarnej i ochrony środowiska”. Niewiele zmieniło się od tego czasu w gospodarce odpadami w Kraju. Czyżby apel ten — mimo pełnej zasadności — miał nadal pozostać bez odzewu?

E. S. Kempa

TECHNOLOGIE OCHRONY ŚRODOWISKA

FRITZ BAUM: *Prax des Umweltschutzes*, Einführung in die Methodik und technische Möglichkeiten. R. Oldenbourg Verlag München Wien 1979, ss. 452, ISBN 3-486-22631-2.

Ochrona środowiska jest od kilkunastu lat w wielu współczesnych społeczeństwach nie tylko rozważana, ale także realizowana różnymi technicznymi metodami. Ale zdarza się, że pojęcie to bywa nadal jeszcze mało zrozumiałe, jest pojmowane błędnie, a nawet nadużywane, stając się wówczas zwykłym sloganem.

Ochrona środowiska jest otwartym systemem, w skład którego wchodzi różne dyscypliny niekoniecznie spójne w całej swej rozciągłości; zawsze jednak łączy je ukierunkowane na tę ochronę celowe i zespołowe działanie.

Współczesna praktyka przedsięwzięć inżynierskich wykazuje, że zarówno wiadomości jak i działania w poszczególnych dyscyplinach wzajemnie się nakładają, co jednak umożliwia ich opanowanie przez poszczególnych osobników. Z drugiej strony wiele zagadnień jest tak interesujących i frapujących, że wychodzą one naprzeciw zainteresowaniom świata technicznego.

Spora jest już liczba stanowisk technicznych w jednostkach kontroli środowiska i w przemyśle, na których wiadomości ogólne z zagadnień techniki ochrony środowiska, a więc z:

- ochrony powietrza atmosferycznego przed zanieczyszczeniem,
- ochrony przed nadmiernym hałasem,
- ochrony wód przed zanieczyszczeniem oraz
- gospodarki odpadami i ochrony gleby

są bądź to obligatoryjne bądź pożądane,

Nieliczne są jeszcze podręczniki lub książki typu poradnikowego, które by syntetycznie omawiały wszystkie te działy technicznej ochrony środowiska.

Taki właśnie charakter ma książka F. Bauma, przy czym sens słowa praktyka „Praxis” lepiej oddają w języku polskim słowa techniki. Książka ta omawia bowiem praktyczne aspekty ochrony tych wszystkich elementów środowiska, które wyszczególniono już wyżej. W systemowym ich ujęciu i omawianiu, Autor wykazuje jak rzeczywiście wszystkie te zagadnienia zazębiają się, jak bardzo tworzą usieciowany system — także na określonym obszarze terenu.